

HENRY, PHILIP (1631-1696), gweinidog Presbyteraidd a dyddiadurwr

Enw: Philip Henry

Dyddiad geni: 1631

Dyddiad marw: 1696

Plentyn: Matthew Henry

Rhyw: Gwryw

Galwedigaeth: gweinidog Presbyteraidd a dyddiadurwr

Maes gweithgaredd: Crefydd; Llenyddiaeth ac Ysgrifennu

Awdur: Thomas Richards

Ganwyd 24 Awst 1631 o dras Cymreig; ganwyd ei dad yn Llansawyl ym Morgannwg, mudodd i Lundain, a daeth yn warchodwr gerddi'r brenin yn Whitehall; yno daeth Philip ieuanc i gyswllt â dau fab Siarl I ac â'r archesgob Laud. Ei dad bedydd oedd [Philip, 4ydd iarll Penfro](#); yn 1643 daeth yn un o ddisgyblion Busby yn Westminster; yn 1647 cyrhaeddodd Rydychen, Coleg Christ Church, gydag ysgoloriaeth. Digamsyniol Anglicanaidd oedd awyrgylch bore oes Philip Henry; er hynny, argyhoeddwyd ef o ffordd y Presbyteriaid o drefnu pethau, yn niffyg trefn esgobol ystywyth a rhyddfrydig. Ar ôl graddio yn B.A. (1651), M.A. (1652), daeth yn athro ar blant y [barnwr Puleston](#) yn Emral, Maelor Saesneg, ac yn bregethwr yng nghapel eglwysig Worthenbury, ym mhlwyf Bangor Iscoed; tueddwyd ef i ymuno â henaduriaeth Sir Amwythig oedd agosaf ato (Bradford North), ac ym Medi 1657 ordeiniwyd ef yn y dull Presbyteraidd. Yn anffodus, nid oedd y dyddiau anodd hynny'n ffafriol iawn i ddatblygiad llawn y system Presbyteraidd o weithio, ac ni welai wrthwynebiad o gwbl i ddilyn esiampl Baxter ac eraill drwy gydweithio yn wirfoddol yng ngogledd-ddwyrain Cymru ag Annibynwyr, a hyd yn oed â phobl Eglwysig eu hosgo. Pan ddaeth adfer y brenin yn 1660 daeth hefyd law farw ar bob trefniadau Presbyteraidd ac ar gweithgarwch gwirfoddol; cyn diwedd y flwyddyn 1661 yr oedd Henry wedi ei droi allan o gapel Worthenbury oherwydd Deddf 1660, y 12 Charles II c. 17 (nid o dan Ddeddf Unffurfiaeth 1662). Fel pregethwr Piwritanaidd a ddistawyd gan y gyfraith, cafodd Philip Henry ei ran o brofedigaethau Anghydfurfwyr dyddiau'r cosbi; y mae ei ddyddiaduron yn llawn o'r ystrywiau, rhai cymharol ddiniwed a rhai'n dibynnu ar ganfod tyllau yn y cyfreithiau, i geisio myned y ffordd arall heibio i'r 'Clarendon Code.' Daliodd yr amser caled yn ei lawn nerth hyd 1687, ar wahân i ryddid byr 1672-5. Fel Presbyteriad egwyddorol nid oedd i Henry fawr gydymdeimlad â deklarasïynau o ryddid ac amodau goddefiad; yn 1672 ni ofynnodd am drwydded i bregethu o gwbl, ond derbyniodd un i bregethu yn ei ddiun yn Broad Oak pan sicrhawyd hi iddo gan un o'i gyfeillion; am Ddeklarasïwn 1687 ei farn oedd mai bwriad Duw oedd gwneud daioni drwyddo. Pan ddaeth y Goddefiad yn 1689, go anniddig oedd Henry am fod yn ofynnol iddo deithio yn bur bell am drwydded. Daeth ei fywyd trafferthus i ben ar 24 Mehefin 1696. Gedy'r *Diaries* yr argraff ei fod yn rhy ryw glyfar a chywrain ar faterion cydwybod, ond nid oes ddatl am safonau uchel ei fywyd - manwl a duwiolfrydig.

MATTHEW HENRY (1662 - 1714), diwinydd ac awdur

Daeth ei ail fab a aned yn Broad Oak, 18 Hydref 1662, yn enwocach yng Nghymru nag ef, oherwydd ei esboniadau ar y ddau Destament a gyhoeddwyd 1708-10, yn bum cyfrol, gan ddwyn y gwaith i lawr i ddiwedd yr efengylau; yr oedd wedi cwplâu yr Actau cyn ei farw, yn barod i'r chweched gyfrol (bu diwinyddion eraill yn gyfrifol am esbonio'r epistolau a'r Datguddiad). Cyhoeddwyd crynodeb Cymraeg o'r gwaith yng Nghaerfyrddin, 1728, a chyfieithiad llawnach mewn pedair cyfrol yn Abertawe, 1828-35. Am weithiau llai a ysgrifennwyd ganddo, cyfieithwyd amryw yn Gymraeg, rhai gan [James Davies](#) ('Iaco ap Dewi'). Yn y Salesbury Library, Coleg Caerdydd, ceir casgliad cyfoethog o wahanol argraffiadau ei lyfrau. Bu'n fyfyrwr mewn academiâu Anghydfurfiol, ac yn aelod o Gray's Inn yn 1685. Yng Nghaerlleon, a henaduriaeth y sir honno, y cyflawnodd ei waith mawr fel awdur a phregethwr. Symudodd i Hackney yn 1712, a bu farw ar ymweliad â Nantwich, 22 Mehefin 1714.

Awdur

Thomas Richards, (1878 - 1962)

Ffynonellau

M. H. Lee (gol.), *Diaries and letters of Philip Henry, M.A. of Broad Oak, Flintshire, A.D. 1631-1696* (Llundain 1882)

An account of the life and death of Mr. Philip Henry minister of the Gospel, near Whitchurch in Shropshire Who dyed June 24. 1696 in the sixty fifth year of his age, 1698, 59-61, am y Cymdeithasau Gwirfoddol

T. Richards, *Religious Developments in Wales, 1654-1662* (1923), pen. viii

T. Richards, *Wales under the Penal Code, 1662-1687* (1925), 12-9

Darllen Pellach

Erthygl Wicipedia: [Philip Henry](#)

Erthygl Wicipedia: [Matthew Henry](#)

Gweithiau

Jenkin Evans, Matthew Henry, *Catechism byrr i blant: at yr hwn a chwanegwyd un arall er addysc i'r rhai sydd iw derbyn a'u cymmeryd i Swpper yr Arglwydd* (Caerfyrddin 1727)

Matthew Henry, James Davies (cyfieithydd), *Catechism o'r scrythur, yn nhrefn Gwyr y Gymmanfa* (Mwythig 1717)

Matthew Henry, *Eglwys yn y t. : neu, Bregeth am grefydd-deuluaidd* (Mwythig 1772)

Matthew Henry, Joshua Thomas (cyfieithydd), *Golwg ar Destament Newydd ein Harglwydd a'n Iachawdwr Iesu Grist: sef crynhoad o swm a sylwedd y pethau hynny a gynnwysir ym mhob llyfr, ac ym mhob pennod wedi ei gasglu allan o esboniadau helaeth y diweddar a'r Parchedig Mr. Mathew Henry, gweinidog yr efengyl. At yr hwn y chwanegwyd tabl a'r fesur cerdd yn ol yr egwyddor A.B.C. i helpu'r côf ac i wneuthur i fynu goncordans bychan i'r Testament newydd* (Caerfyrddin 1728)

Dolenni Ychwanegol

VIAF: [268034595](#)

VIAF: [66666524](#)

Wikidata: [Q3901458](#)

Wikidata: [Q663216](#)

Dyddiad cyhoeddi: 1953

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/>

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n [tudalen codi arian](#) am ragor o wybodaeth.

